

Sprawozdanie

Jakub Kaźmierczyk

2025-06-01

Spis treści

1	Wprowadzenie	3
1.1	Opis projektu	3
1.2	Zmienne	3
1.2.1	Zmienna objaśniana	3
1.2.2	Zmienne objaśniające	3
1.3	Źródła	3
2	Wczytywanie danych	4
3	Podstawowe statystyki	5
3.1	Zmienna objaśniana	5
3.2	Zmienne objaśniające	5
3.3	Macierze korelacji	7
3.3.1	Macierz korelacji przed usunięciem zmiennych	7
3.3.2	Macierz korelacji po usunięciu zmiennych	8
4	Identyfikacja niestacjonarnych zmiennych objaśniających	9
4.1	Sprawdzenie niestacjonarności zmiennych	9
4.2	Usunięcie niestacjonarności	9
4.3	Ponowne sprawdzenie niestacjonarności zmiennych	13
4.4	Sprawdzenie korelacji po usunięciu niestacjonarności	14
4.5	Usunięcie zmiennych o zerowej wariancji	14
4.5.1	Przed usunięciem	14
4.5.2	Po usunięciu	15

5	Metoda doboru zmiennych	16
5.1	Metoda Hellwiga	16
6	Tworzenie modelu ekonometrycznego	17
7	Niby TEST	18
7.1	Testowanie normalności rozkładu reszt	18
7.1.1	Test Shapiro-Wilka	18
7.1.2	Test Jarque-Bera	18
7.1.3	Wykresy normalności	19
7.2	Testowanie autokorelacji	19
7.2.1	Test Durbina-Watsona	19
7.2.2	Test Ljunga-Boxa	20
7.2.3	Test Breuscha-Godfrey	20
7.2.4	Wykres autokorelacji	21
7.3	Badanie heteroskedastyczności	21
7.3.1	Test Breuscha-Pagana	21
7.3.2	Test White	22
7.3.3	Test Goldfelda-Quandt	22
7.3.4	Wykresy heteroskedastyczności	22
7.4	Testowanie współliniowości	23
7.4.1	Test VIF	23
7.5	Testowanie stabilności parametrów	23
7.5.1	Test Chowa	23
7.5.2	Test CUSUM	24
7.6	Testowanie stabilności postaci analitycznej	24
7.6.1	Test RESET Ramsey	24
7.6.2	Test liczby serii (runs test)	25
7.7	Badanie efektu katalizy	25
7.7.1	Test F	25
7.8	Badanie koincydencji	26
7.8.1	Porównanie R^2	26
8	Podsumowanie wyników	27

1 Wprowadzenie

1.1 Opis projektu

Projekt ma na celu budowę kompleksowego modelu ekonometrycznego służącego do analizy i prognozowania rentowności 10-letnich polskich obligacji skarbowych. Model zostanie zbudowany na podstawie szeregów czasowych, co umożliwi głębszą analizę dynamicznych zależności ekonomicznych.

1.2 Zmienne

1.2.1 Zmienna objaśniana

CLOSE - rentowność 10-letnich polskich obligacji skarbowych

1.2.2 Zmienne objaśniające

XAUUSD - cena złota w dolarze amerykańskim

S&P500 - ETF 500 największych notowanych na giełdzie amerykańskich spółek

PMI - wskaźnik aktywności przemysłowej

WIG20 - 20 największych notowanych na giełdzie polskich spółek

OIL - cena ropy naftowej za baryłkę

UNEMPLOYMENT - stopa bezrobocia w Polsce

USDPLN - kurs dolara amerykańskiego wyrażony w złotych

INFLATION - inflacja rok do roku

1.3 Źródła

www.stooq.com

2 Wczytywanie danych

```
data_all <- read_excel("data.xlsx")
data_all <- data_all[, -c(1, 3, 4)]
data_all[] <- lapply(data_all, function(col) {
  na.approx(col, na.rm = FALSE)
})

n <- nrow(data_all)
train_size <- floor(0.8 * n)

data <- data_all[1:train_size, , drop = FALSE]

Y <- data["CLOSE"]
X <- data[, !names(data) %in% "CLOSE", drop = FALSE]
```

3 Podstawowe statystyki

3.1 Zmienna objaśniana

```
##      CLOSE
##  Min.    : 1.843
## 1st Qu.: 3.457
## Median : 5.495
## Mean    : 5.610
## 3rd Qu.: 6.269
## Max.    :13.288
```

Wartości zmiennej objaśnianej wachają się pomiędzy 13,288 a 1,149. Mediana wynosi 5,461 a średnia 5,347.

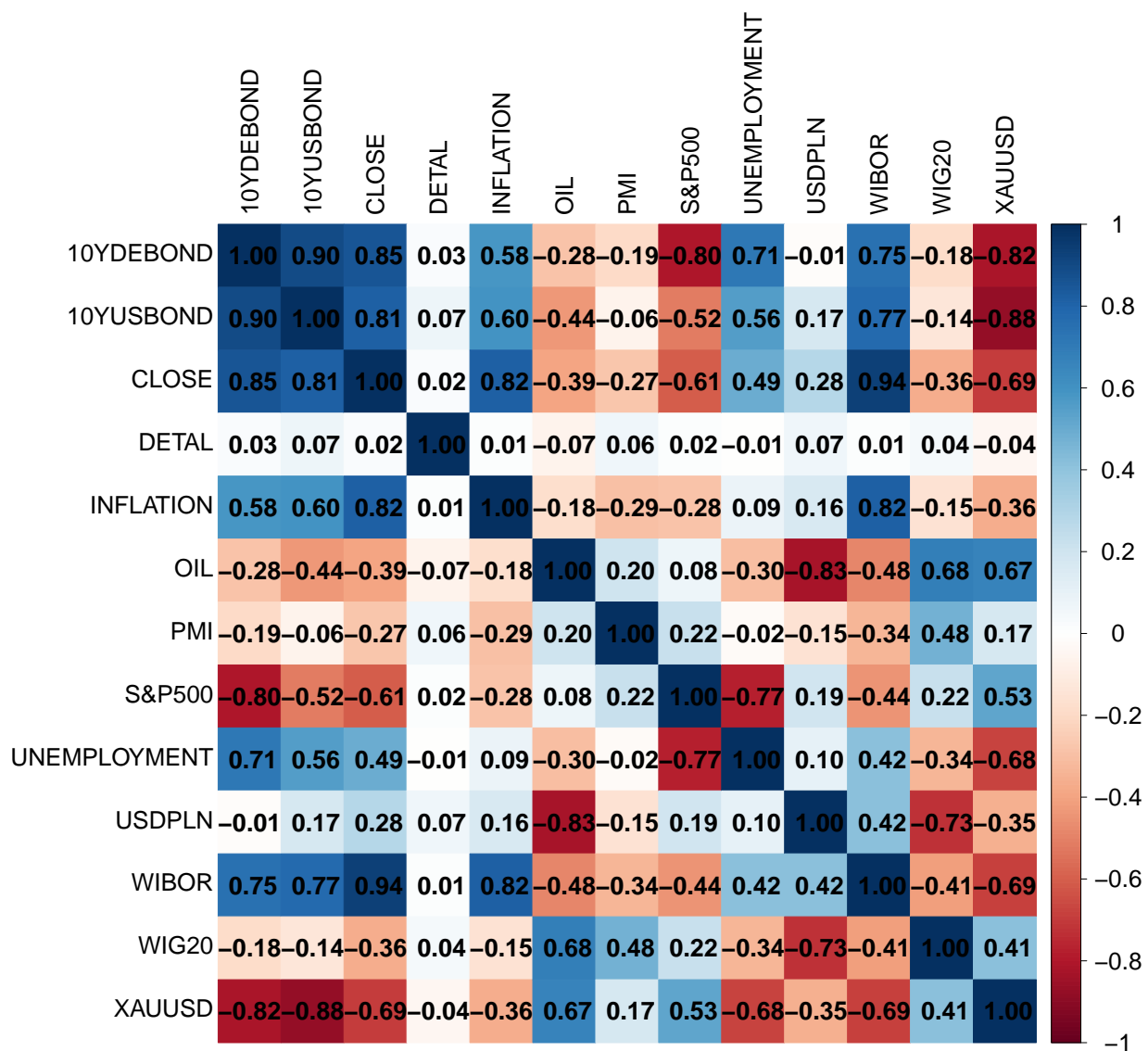
3.2 Zmienne objaśniające

```
##      INFLATION      10YUSBOND      XAUUSD      USDPLN
##  Min.    :-0.01600  Min.    :1.455  Min.    : 255.8  Min.    :2.060
## 1st Qu.: 0.01000  1st Qu.:2.337  1st Qu.: 416.2  1st Qu.:3.084
## Median : 0.02250  Median :3.385  Median :1024.5  Median :3.509
## Mean    : 0.02711  Mean    :3.461  Mean    : 921.2  Mean    :3.476
## 3rd Qu.: 0.04000  3rd Qu.:4.480  3rd Qu.:1292.5  3rd Qu.:3.910
## Max.    : 0.11600  Max.    :6.667  Max.    :1825.3  Max.    :4.644
##
##      WIBOR      10YDEBOND      WIG20      S&P500
##  Min.    : 1.560  Min.    :-0.7010  Min.    :1023  Min.    : 735.1
## 1st Qu.: 2.062  1st Qu.: 0.7907  1st Qu.:1789  1st Qu.:1154.7
## Median : 4.175  Median : 3.1740  Median :2268  Median :1366.2
## Mean    : 5.572  Mean    : 2.6779  Mean    :2182  Mean    :1578.4
## 3rd Qu.: 6.143  3rd Qu.: 4.1895  3rd Qu.:2462  3rd Qu.:1972.2
## Max.    :20.520  Max.    : 5.5390  Max.    :3878  Max.    :3230.8
##
##      UNEMPLOYMENT      PMI      DETAL      OIL
```

```
## Min.      :0.0500   Min.      :38.30   Min.      : -10.7000   Min.      : 18.57
## 1st Qu.:0.1030   1st Qu.:48.38   1st Qu.: -0.5000   1st Qu.: 37.32
## Median :0.1245   Median :51.15   Median :  0.5000   Median : 58.28
## Mean    :0.1288   Mean    :50.58   Mean    :  0.5221   Mean    : 60.99
## 3rd Qu.:0.1590   3rd Qu.:53.20   3rd Qu.:  1.5000   3rd Qu.: 80.75
## Max.    :0.2070   Max.    :56.90   Max.    : 10.8000   Max.    :140.00
##                                     NA's      :8
```

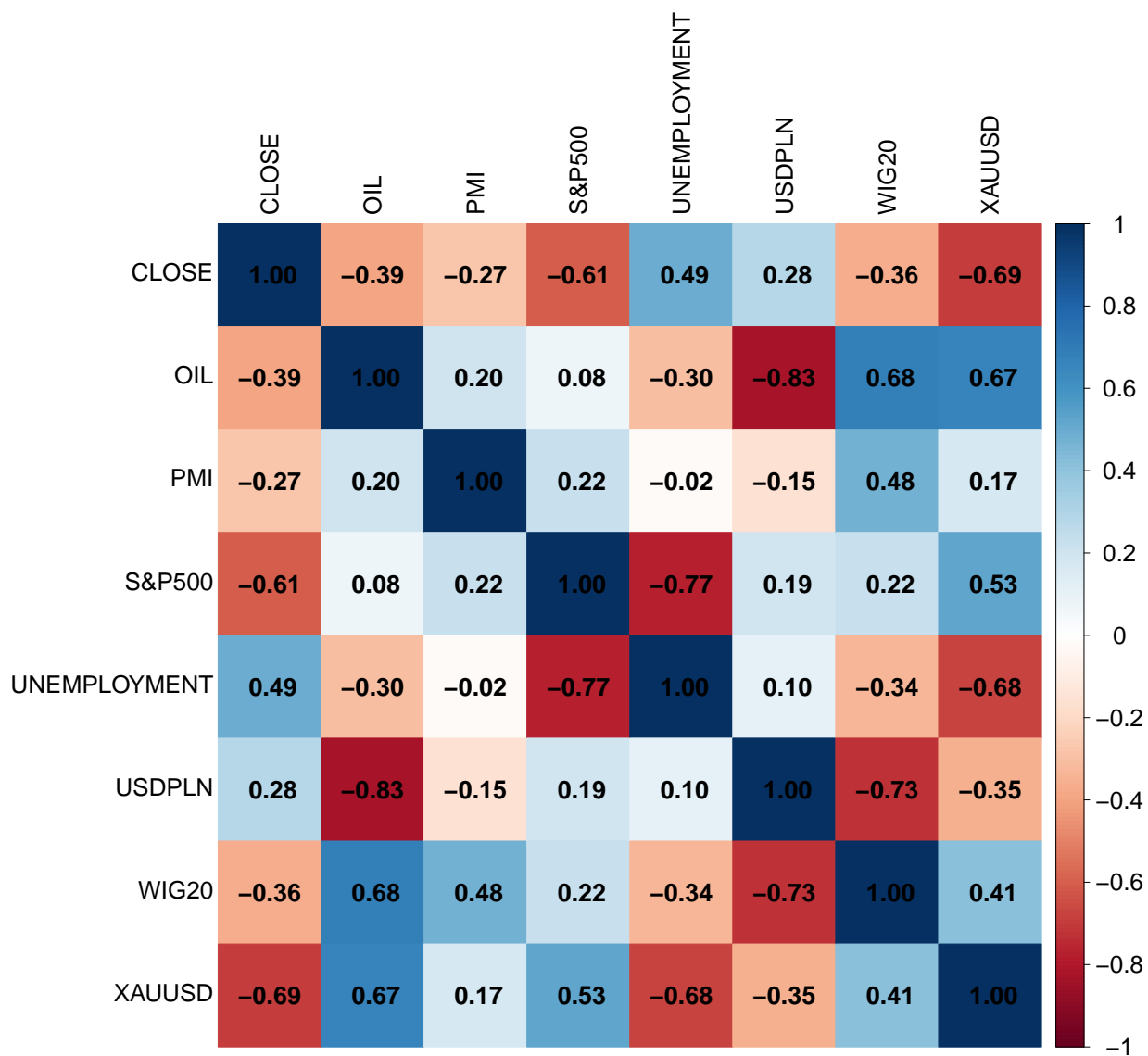
3.3 Macierze korelacji

3.3.1 Macierz korelacji przed usunięciem zmiennych

Z 11 zmiennych objaśniających wybrałem 7, których wartość bezwzględna korelacji nie przekracza 0.7.

3.3.2 Macierz korelacji po usunięciu zmiennych

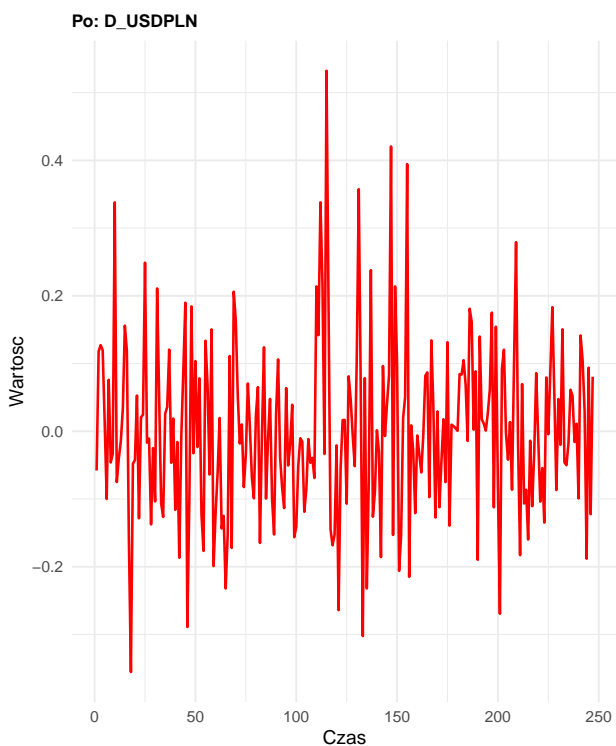
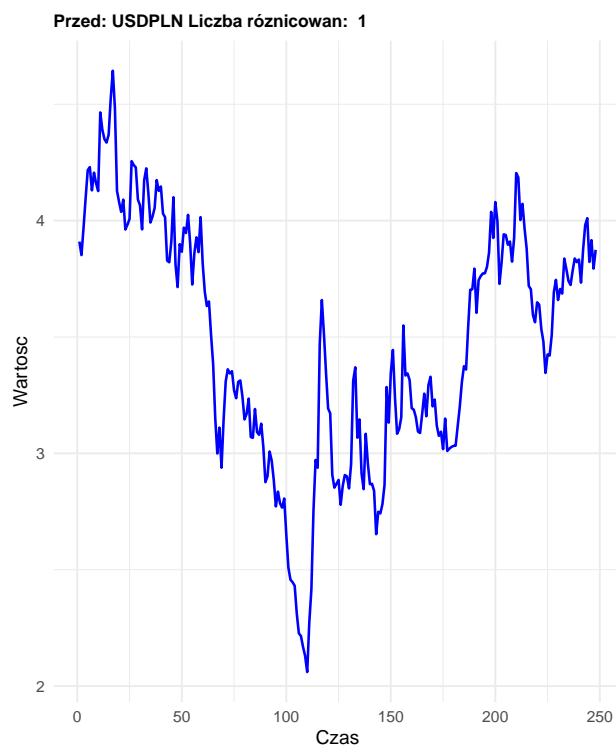
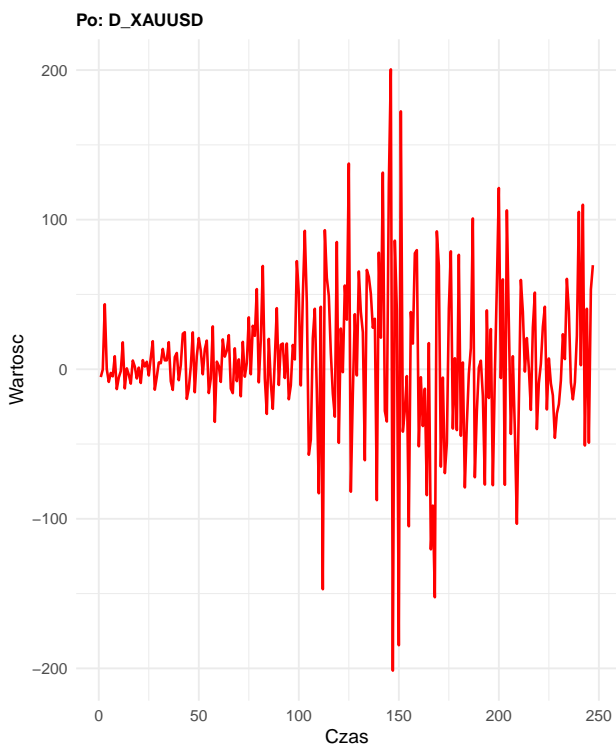
4 Identyfikacja niestacjonarnych zmiennych objaśniających

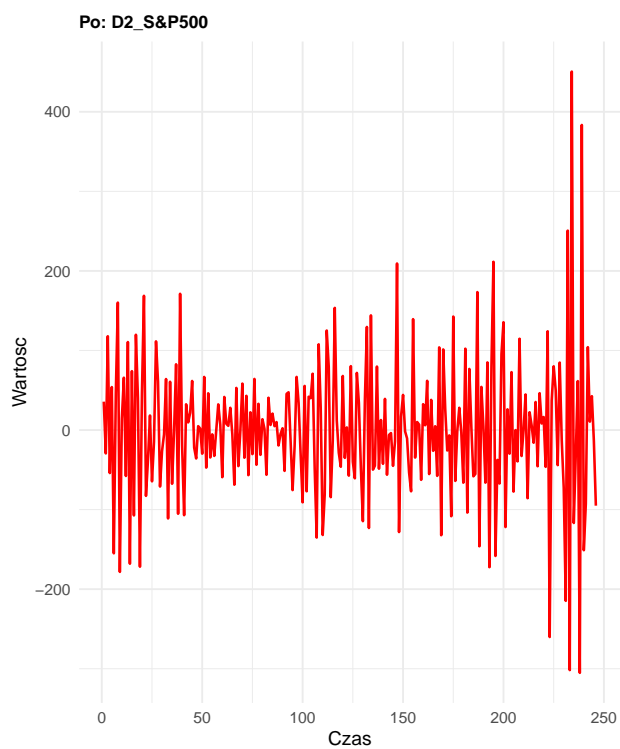
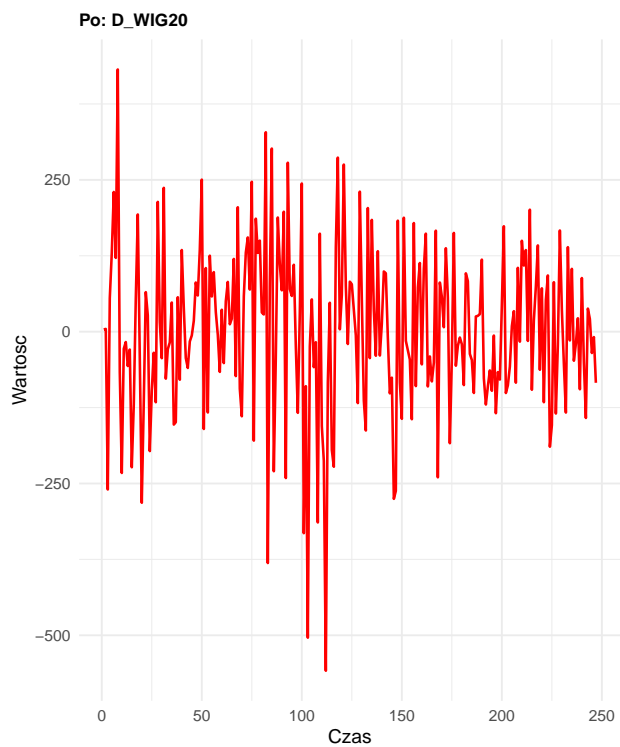
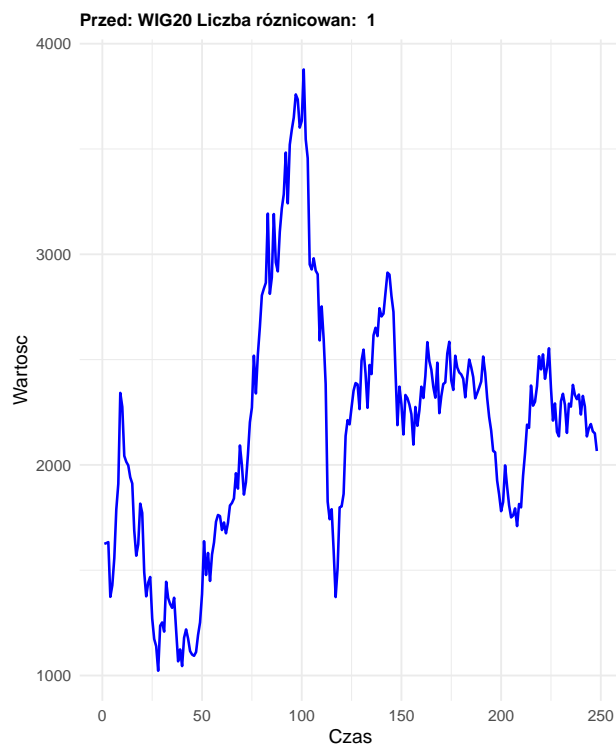
4.1 Sprawdzenie niestacjonarności zmiennych

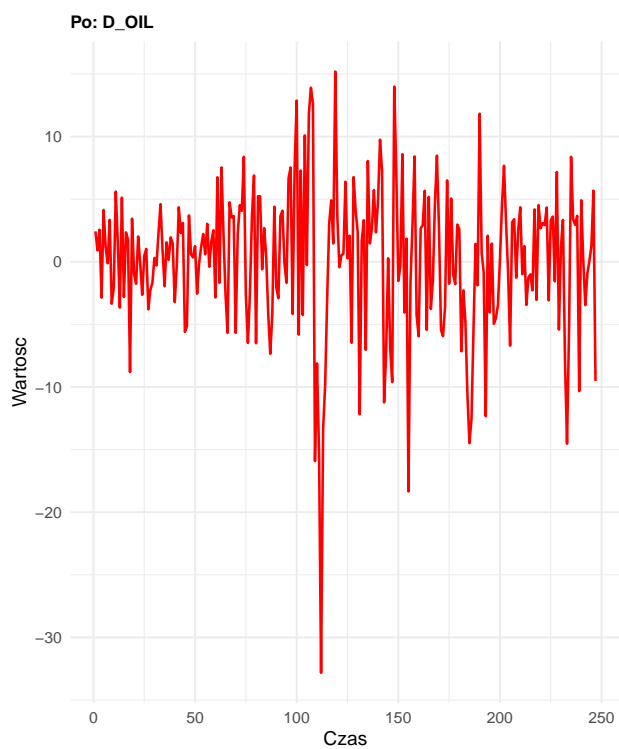
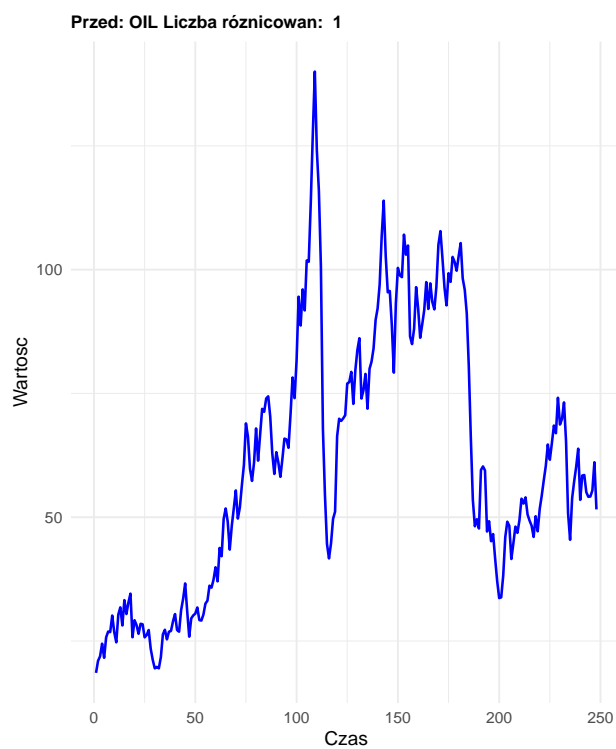
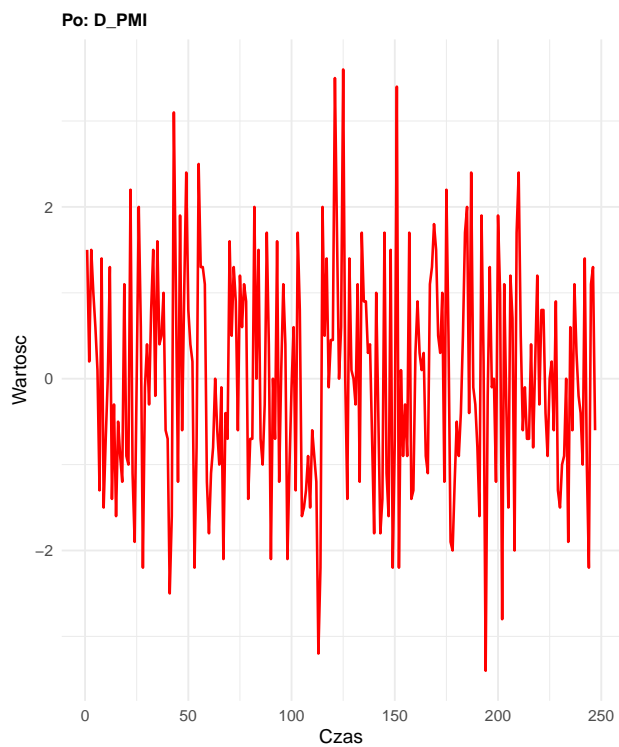
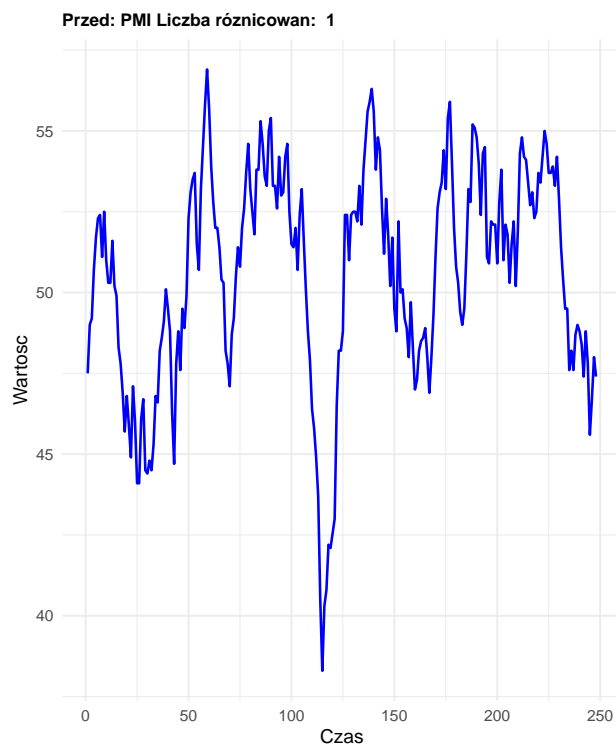
Zmienna	Stacjonarnosc
CLOSE	Niestacjonarna
XAUUSD	Niestacjonarna
USDPLN	Niestacjonarna
WIG20	Niestacjonarna
S&P500	Niestacjonarna
PMI	Niestacjonarna
OIL	Niestacjonarna
UNEMPLOYMENT	Niestacjonarna

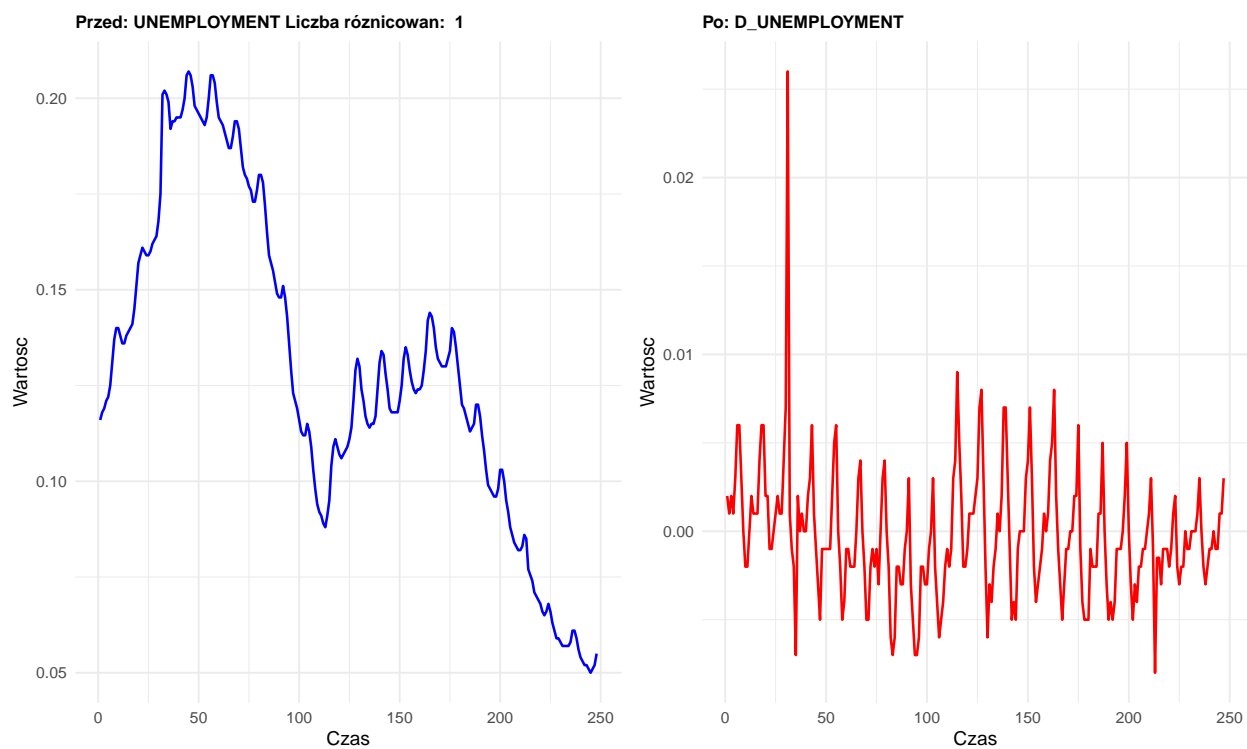
4.2 Usunięcie niestacjonarności

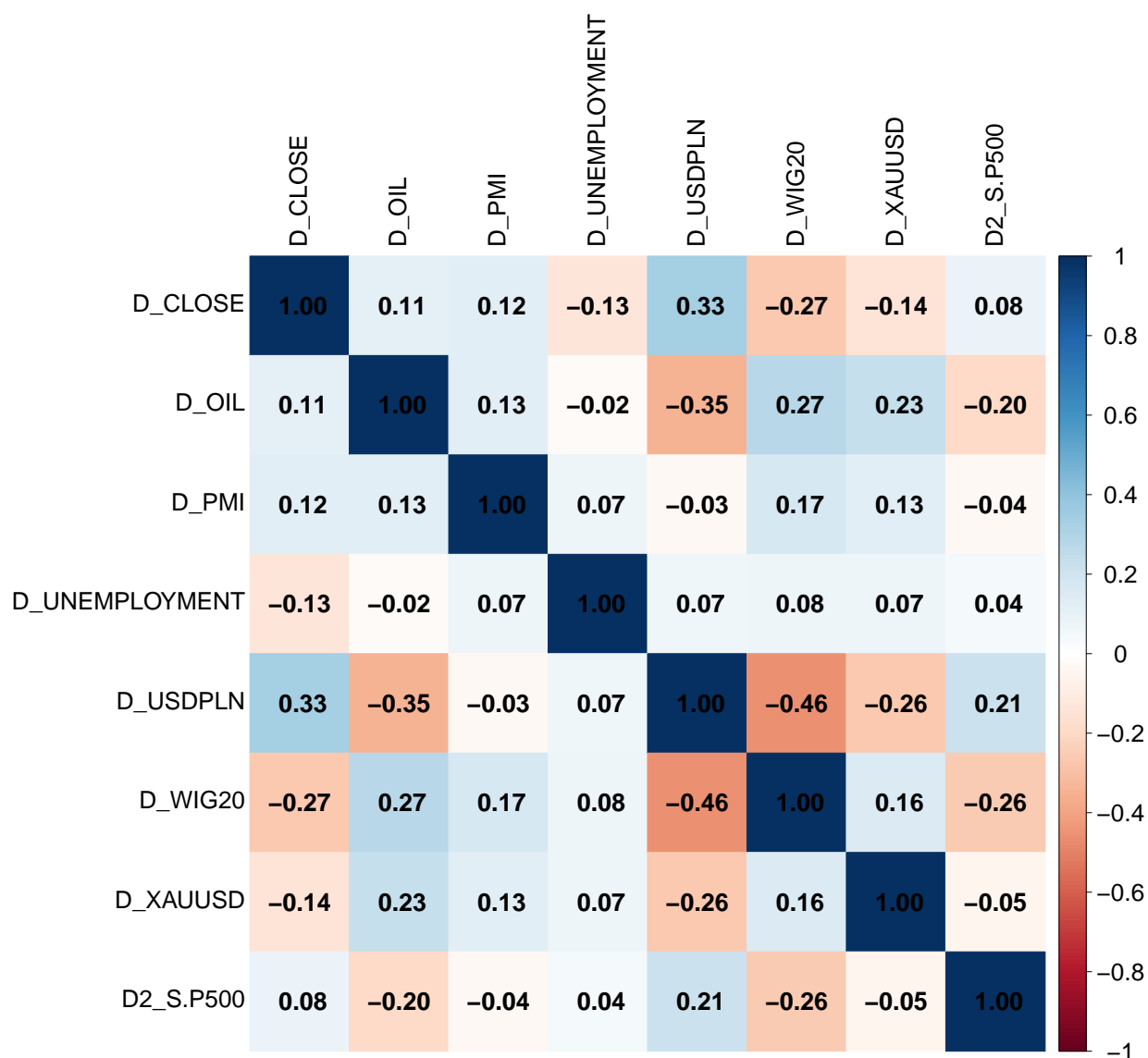

4.3 Ponowne sprawdzenie niestacjonarności zmiennych

Zmienna	Stacjonarnosc
D_CLOSE	Stacjonarna
D_XAUUSD	Stacjonarna
D_USDPLN	Stacjonarna
D_WIG20	Stacjonarna
D2_S.P500	Stacjonarna
D_PMI	Stacjonarna
D_OIL	Stacjonarna
D_UNEMPLOYMENT	Stacjonarna

4.4 Sprawdzenie korelacji po usunięciu niestacjonarności

4.5 Usunięcie zmiennych o zerowej wariancji

4.5.1 Przed usunięciem

D_CLOSE - Współczynnik zmienności: -1479.303 %, Wariancja: 0.1246856

D_XAUUSD - Współczynnik zmienności: 1006.021 %, Wariancja: 2638.734

D_USDPLN - Współczynnik zmienności: -27121.85 %, Wariancja: 0.01641273

D_WIG20 - Współczynnik zmienności: 6463.945 %, Wariancja: 19022.24
D2_S.P500 - Współczynnik zmienności: 57653.87 %, Wariancja: 8239.136
D_PMI - Współczynnik zmienności: 63313.66 %, Wariancja: 1.656016
D_OIL - Współczynnik zmienności: 3422.796 %, Wariancja: 35.01729
D_UNEMPLOYMENT - Współczynnik zmienności: -1377.121 %, Wariancja: 1.283612e-05

4.5.2 Po usunięciu

D_CLOSE - Współczynnik zmienności: -1479.303 %, Wariancja: 0.1246856
D_XAUUSD - Współczynnik zmienności: 1006.021 %, Wariancja: 2638.734
D_USDPLN - Współczynnik zmienności: -27121.85 %, Wariancja: 0.01641273
D_WIG20 - Współczynnik zmienności: 6463.945 %, Wariancja: 19022.24
D2_S.P500 - Współczynnik zmienności: 57653.87 %, Wariancja: 8239.136
D_PMI - Współczynnik zmienności: 63313.66 %, Wariancja: 1.656016
D_OIL - Współczynnik zmienności: 3422.796 %, Wariancja: 35.01729

5 Metoda doboru zmiennych

5.1 Metoda Hellwiga

Zmienne składowe w najlepszej kombinacji:

D_USDPLN

D_WIG20

D_PMI

Pojemność Hellwiga dla tej kombinacji: 0.1297

6 Tworzenie modelu ekonometrycznego

```
formula_modelu <- reformulate(best_hellwig_vars, response = "D_CLOSE")

model <- lm(formula_modelu, data = data_stationary)

print(summary(model))
```

Call:

```
lm(formula = formula_modelu, data = data_stationary)
```

Residuals:

Min	1Q	Median	3Q	Max
-1.09467	-0.16183	-0.00217	0.18815	1.28861

Coefficients:

	Estimate	Std. Error	t value	Pr(> t)
(Intercept)	-0.0226434	0.0208685	-1.085	0.278978
D_USDPLN	0.6970193	0.1837255	3.794	0.000187 ***
D_WIG20	-0.0004625	0.0001732	-2.671	0.008076 **
D_PMI	0.0440821	0.0165181	2.669	0.008129 **

Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Residual standard error: 0.3273 on 242 degrees of freedom

Multiple R-squared: 0.1515, Adjusted R-squared: 0.141

F-statistic: 14.41 on 3 and 242 DF, p-value: 1.149e-08

H0 takie ze ... p wynoszace xyz oznacza...

7 Niby TEST

7.1 Testowanie normalności rozkładu reszt

TEORIA: Testy normalności sprawdzają czy reszty mają rozkład normalny.

H0: Reszty mają rozkład normalny

H1: Reszty nie mają rozkładu normalnego

Poziom istotności: $\alpha = 0.05$

7.1.1 Test Shapiro-Wilka

Statystyka W = 0.9719

p-value = 1e-04

Wniosek: Odrzucamy H0 - reszty nie są normalne

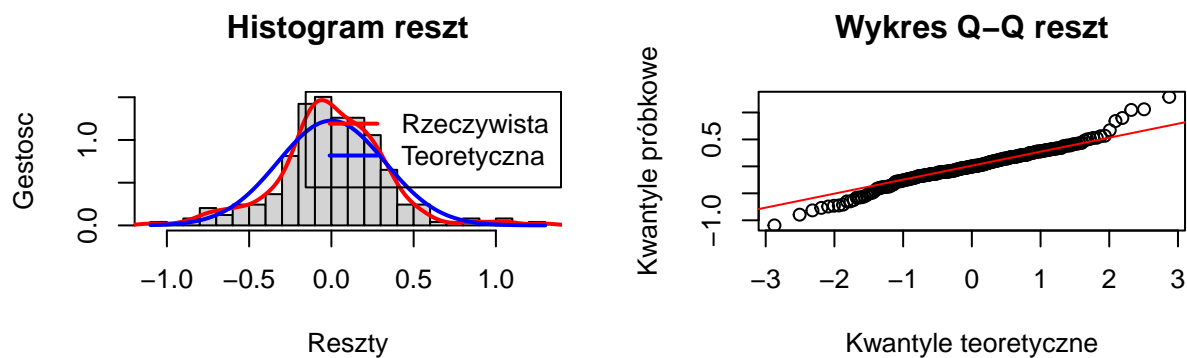
7.1.2 Test Jarque-Bera

Statystyka JB = 34.9526

p-value = 0

Wniosek: Odrzucamy H0 - reszty nie są normalne

7.1.3 Wykresy normalności

7.2 Testowanie autokorelacji

TEORIA: Autokorelacja oznacza korelację między resztami w różnych okresach.

H0: Brak autokorelacji reszt

H1: Występuje autokorelacja reszt

7.2.1 Test Durbina-Watsona

1. TEST DURBINA-WATSONA:

Statystyka DW = 1.5324

p-value = 0

Wniosek: Odrzucamy H_0 - występuje autokorelacja

7.2.2 Test Ljunga-Boxa

2. TEST LJUNGA-BOXA:

Statystyka LB = 31.6143

p-value = 5e-04

Wniosek: Odrzucamy H_0 - występuje autokorelacja

7.2.3 Test Breuscha-Godfrey

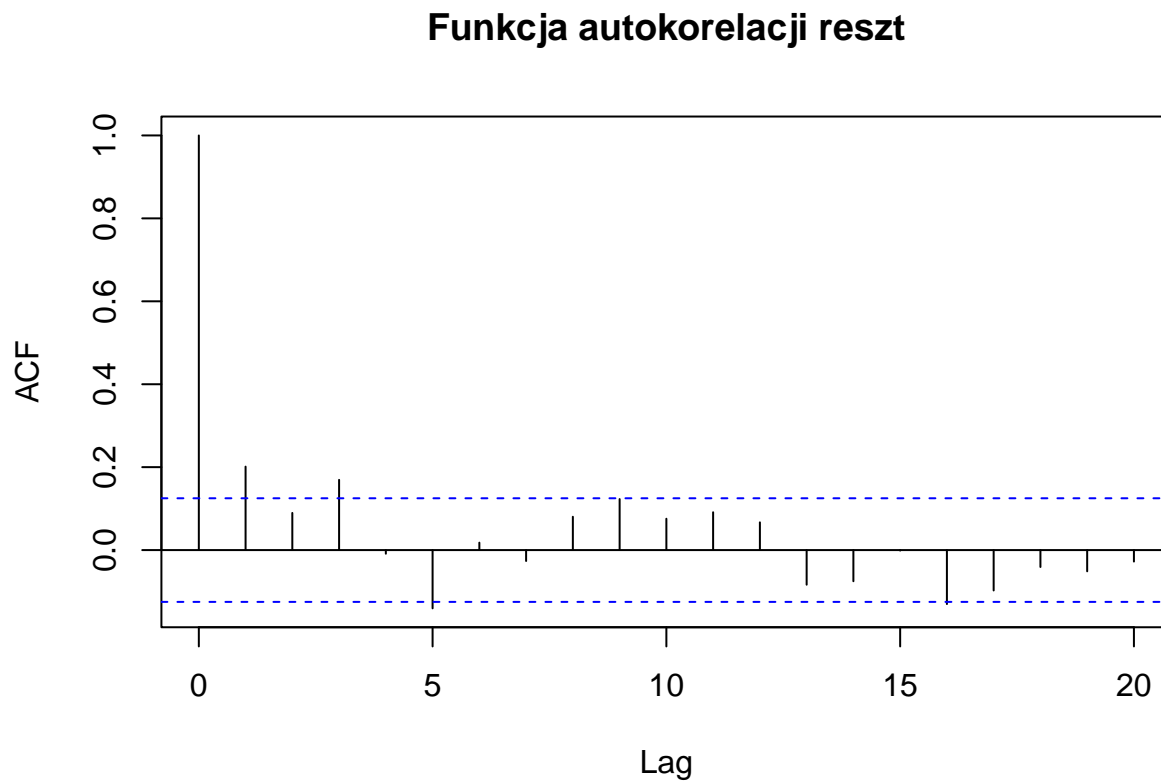
3. TEST BREUSCHA-GODFREYA:

Statystyka LM = 10.6555

p-value = 0.0049

Wniosek: Odrzucamy H_0 - występuje autokorelacja

7.2.4 Wykres autokorelacji

7.3 Badanie heteroskedastyczności

TEORIA: Heteroskedastyczność oznacza niestałą wariancję składnika losowego.

H0: Homoskedastyczność (stała wariancja)

H1: Heteroskedastyczność (niestała wariancja)

7.3.1 Test Breuscha-Pagana

1. TEST BREUSCHA-PAGANA:

Statystyka BP = 0.1821

p-value = 0.9804

Wniosek: Nie ma podstaw do odrzucenia H_0 - homoskedastyczność

7.3.2 Test White

7.3.3 Test Goldfelda-Quandta

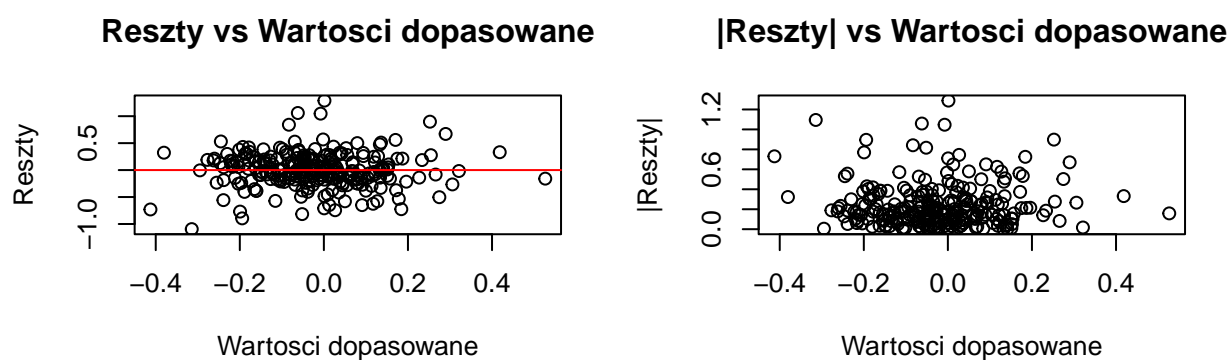
3. TEST GOLDFELDA-QUANDTA:

Statystyka GQ = 1.1587

p-value = 0.2115

Wniosek: Nie ma podstaw do odrzucenia H_0 - homoskedastyczność

7.3.4 Wykresy heteroskedastyczności

7.4 Testowanie współliniowości

7.4.1 Test VIF

TEORIA: Współliniowość oznacza wysoką korelację między zmiennymi objaśniającymi.

$VIF > 10$: poważna współliniowość

$VIF > 5$: umiarkowana współliniowość

$VIF < 5$: brak problemów ze współliniowością

WSPÓŁCZYNNIKI VIF:

D_USDPLN : 1.267 - OK

D_WIG20 : 1.305 - OK

D_PMI : 1.034 - OK

##

WNIOSEK: Brak problemów ze współliniowością

7.5 Testowanie stabilności parametrów

7.5.1 Test Chowa

TEORIA: Test Chowa sprawdza czy parametry modelu są stabilne w czasie.

H_0 : Parametry są stabilne (brak przełomu strukturalnego)

H_1 : Parametry nie są stabilne (występuje przełom strukturalny)

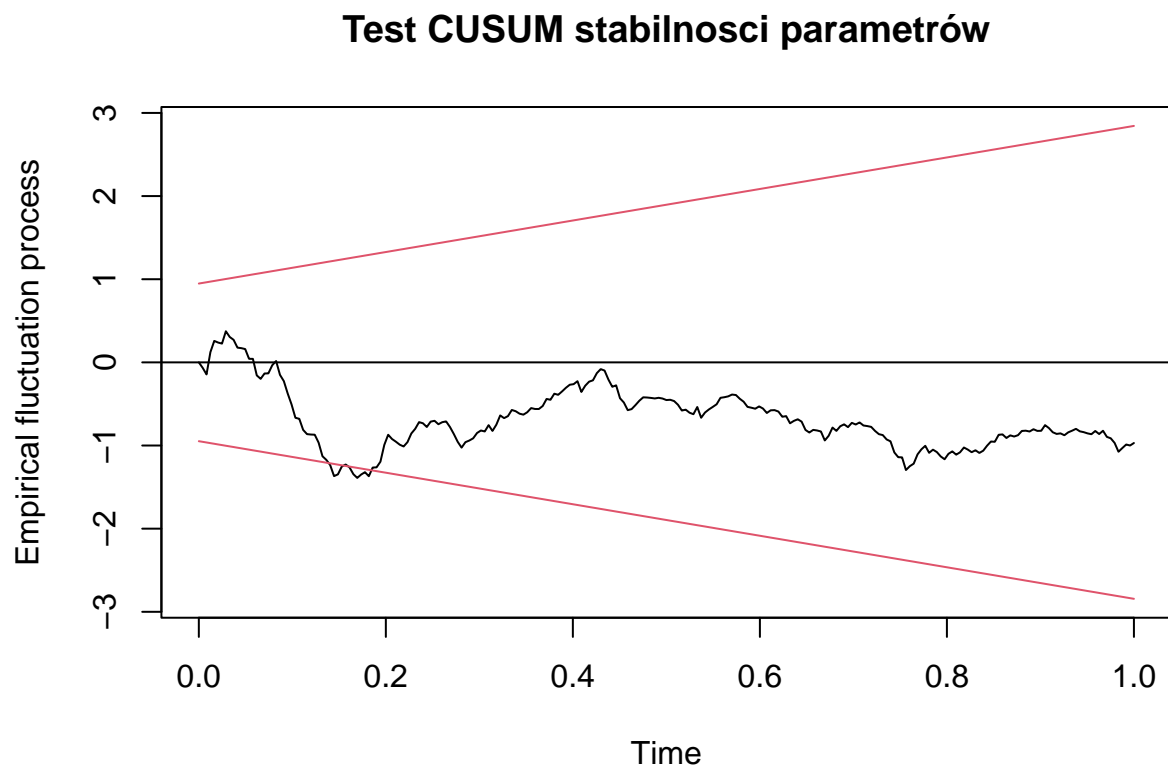
TEST CHOWA (punkt przełomu w obserwacji 123):

Statystyka $F = 2.9766$

$p\text{-value} = 0.02$

Wniosek: Odrzucamy H_0 - brak stabilności parametrów

7.5.2 Test CUSUM

7.6 Testowanie stabilności postaci analitycznej

7.6.1 Test RESET Ramsey'a

TEORIA: Test RESET sprawdza czy postać funkcyjna modelu jest poprawna.

H0: Model ma poprawną postać funkcyjną

H1: Model ma niepoprawną postać funkcyjną

1. TEST RESET RAMSEYA:

Statystyka F = 1.5663

p-value = 0.2109

Wniosek: Nie ma podstaw do odrzucenia H0 - poprawna postać modelu

7.6.2 Test liczby serii (runs test)

2. TEST LICZBY SERII:

TEORIA: Test sprawdza czy reszty są losowo rozłożone.

H0: Reszty są losowo rozłożone

H1: Reszty wykazują systematyczne wzorce

Statystyka = -1.6602

p-value = 0.0969

Wniosek: Nie ma podstaw do odrzucenia H0 - reszty są losowe

7.7 Badanie efektu katalizy

7.7.1 Test F

TEORIA: Efekt katalizy - jedna zmienna wpływa na siłę oddziaływania innej.

Sprawdzamy czy interakcje między zmiennymi są istotne.

TEST F DLA INTERAKCJI:

Statystyka F = 0.9552

p-value = 0.4328

Wniosek: Brak istotnego efektu katalizy

WSPÓŁCZYNNIKI INTERAKCJI:

D_USDPLN:D_WIG20 : p-value = 0.9471

D_USDPLN:D_PMI : p-value = 0.8729

D_WIG20:D_PMI : p-value = 0.121

D_USDPLN:D_WIG20:D_PMI : p-value = 0.5999

7.8 Badanie koïncydencji

7.8.1 Porównanie R^2

TEORIA: Koïncydencja - zmienna objaœniaj¹ca ma wp³yw jedynie w okreœlonych okresach.

Sprawdzamy stabilnoœæ parametrów w róŹnych podokresach.

ANALIZA STABILNOœCI PARAMETRÓW W PODOKRESACH:

Współczynniki determinacji:

Okres 1 (obs. 1- 82): $R^2 = 0.2761$

Okres 2 (obs. 83 - 164): $R^2 = 0.1815$

Okres 3 (obs. 165 - 246): $R^2 = 0.0457$

PORÓWNIANIE PARAMETRÓW W PODOKRESACH:

Parametr (Intercept) :

Okres 1: -0.0094

Okres 2: -0.0175

Okres 3: -0.0265

*** MOŹLIWA KOÏNCYDENCJA - duŹe róŹnice miêdzy okresami ***

##

Parametr D_USDPLN :

Okres 1: 1.3833

Okres 2: 0.244

Okres 3: 0.4964

*** MOŹLIWA KOÏNCYDENCJA - duŹe róŹnice miêdzy okresami ***

##

Parametr D_WIG20 :

Okres 1: -9e-04

```
##   Okres 2: -5e-04
##   Okres 3: 0
##   *** MOŻLIWA KOINCYDENCJA - duże różnice między okresami ***
##
## Parametr D_PMI :
##   Okres 1: 0.0912
##   Okres 2: 0.025
##   Okres 3: 0.0063
##   *** MOŻLIWA KOINCYDENCJA - duże różnice między okresami ***
```

8 Podsumowanie wyników

```
## WYNIKI TESTÓW DIAGNOSTYCZNYCH:
```

##		Test	Statystyka	p_value	Wynik
## 1	Normalność (Jarque-Bera)	34.953	0	NIESPEŁNIONE	
## 2	Autokorelacja (Ljung-Box)	31.614	0	NIESPEŁNIONE	
## 3	Heteroskedastyczność (Breusch-Pagan)	0.182	0.98	SPEŁNIONE	
## 4	Współliniowość (max VIF)	1.305	N/A	SPEŁNIONE	
## 5	Stabilność (Chow)	2.977	0.02	NIESPEŁNIONE	
## 6	Postać modelu (RESET)	1.566	0.211	SPEŁNIONE	

```
##
```

```
## === OGÓLNA OCENA MODELU ===
```

```
## Spełnione założenia: 3 / 6
```

```
## Niespełnione założenia: 3 / 6
```

```
## MODEL WYMAGA ISTOTNYCH POPRAWEK - niespełnia kluczowych założeń
```

```
##
```

```
## === REKOMENDACJE ===
```

• Rozważ transformację zmiennych (logarytmowanie) ze względu na brak normalności reszt

• Dodaj zmienne opóźnione lub rozważ model ARIMA ze względu na autokorelację

• Rozważ model ze zmiennymi strukturalnymi ze względu na niestabilność parametrów

##

=====

KONIEC WERYFIKACJI MODELU

=====